Vasile BAHNARU
Veronica PĂCURARU

MOTIVAȚIA ETIMOLOGICĂ ŞI CEA REFERENȚIAL-PRAGMATICĂ A SEMNELOR LEXICALE

(RECONSIDERĂRI DIN PERSPECTIVĂ LEXICOGRAFICĂ[1])

Analiza etimologică, ca metodă de interpretare a semnificației cuvintelor, ține de un domeniu dintre cele mai importante și mai complexe ale lingvisticii, al cărui obiect de studiu, în sens foarte larg, „îl constituie originea cuvintelor și evoluția lor formală și semantică” [1, p. 5]. Fiind o „disciplină care studiază istoria cuvintelor, adică modificările de formă și de semnificat pe care cuvintele le înregistrează de-a lungul timpului, (...) etimologia se află în relații, pe de o parte, cu fonetica istorică, aplicând datele acesteia fiecărui cuvânt în parte, și, pe de alta, cu semantica istorică, cu care totuși nu coincide, dat fiind că nu studiază direcțiile sau tipurile generale ale schimbărilor de semnificat, ci modificările concrete ale semnificatului unor anumite cuvinte” [2, p. 95].

Identificarea și indicarea în dicționare a etimologiei cuvintelor are nu numai o valoare științifică, ci și una cognitivă pentru vorbitorii unei limbi, servind adesea la precizarea semantismului unităților de vocabular și, în ultimă instanță, scopului de dezambiguizare semantică a semnelor lexicale descrise. Astfel, dicționarele explicative de orientare istorică grupează semnificațiile cuvintelor polisemantice conform unor principii fondate pe sensul cel mai vechi, altfel spus, pe *etimologie*, furnizând totodată și precizări complementare privind *istoria* cuvântului, inclusiv informații despre locul etimonului în limba care a furnizat un cuvânt românei (sau francezei) și despre valorile pe care el le avea în acea limbă, precum și despre sensurile noi, inexistente în limba de origine, dobândite de cuvânt în timp, explicitarea și interpretarea cărora este de o importanță incomensurabilă pentru evitarea ambiguităților semantice. Important e că, în unele cazuri, etimologiile și datele istorice privind evoluția semantică a cuvântului oferă detalii

BDD-A20675 © 2008 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 07:15:44 UTC)

prețioase în procesul de formulare a sensului, explicând în mod indirect sensul actual al cuvântului și dezambiguizând, astfel, semantismul cuvântului. Trebuie să constatăm, în acest sens, că dicționarele limbii franceze, în comparație cu cele ale limbii române, excelează în reflectarea etimologiei: pe lângă forma de origine, ele prezintă și istoria cuvintelor definite, la nivelul diferitor semnificații inerente (în planul atestării evoluției lor semantice și al datării semnificațiilor noi).

Motivația etimologică a cuvintelor este concepută de noi, în special prin prisma prezentării sale în dicționarele explicative. Or, spre deosebire de dicționarele etimologice propriu-zise, dicționarele explicative indică, de regulă, etimologiile care sunt admise de specialiști ca fiind indiscutabile, menționând, în unele cazuri, că etimologia propusă este incertă sau necunoscută. În același timp, dicționarele explicative ale limbii române nu prezintă, decât în cazuri foarte rare, istoria cuvintelor, și când o fac, ele se limitează la informații foarte succinte. Dicționarele de format mic, de regulă, nu indică etimologia cuvintelor; alte dicționare, adresate unui public larg, oferă doar indicații generale în acest sens.

Din punct de vedere etimologic, în lexicul celor două limbi vizate aici, în special în cel românesc, distingem cuvinte clasificate din perspectivă etimologică drept autohtone, moștenite, împrumutate sau formate în interiorul limbii cu ajutorul diferitor mijloace [1, p. 5-10; 7, p. 3-15]. Din punctul de vedere al obiectivității etimologiilor prezentate de dicționarele explicative, mai ales cu referire la limba română, s-ar putea face o obiecție de principiu. Astfel, unele cuvinte derivate, analizabile din punct de vedere morfologic, „în structura cărora se recunoaște atât sufixul, cât și cuvântul de bază" [8, p. 5], sunt considerate în română ca fiind împrumutate, deși în capitolul consacrat formării cuvintelor, în special în manualele școlare, acestea sunt trecute drept cuvinte derivate pe teren românesc, în virtutea structurii lor transparente. În realitate, cuvinte de tipul *compozițional, convențional, emoțional, excepțional, gravitațional, petițional, senzațional, tradițional* etc. pot fi considerate „atât împrumuturi, cât și formații românești" [1, p. 42]. Formații românești urmează să fie considerate și lexemele de tipul *deductibil, traductibil, conceptibil, filtrabil, calendaristic, peisajistic, muzeistic, seminaristic, șahistic, cancelaristic, miniaturistică, foiletonistică, balansor, balastor, canotor, dirijor* etc., dat fiind că în limbă există cuvântul-bază în relație cu care acestea pot fi considerate drept derivate.

Cu referire la limba franceză, e de menționat că unele unități de vocabular formează, în opinia lui Gr. Cincilei, „*serii morfice* (aici și mai jos, evidențierile ne aparțin – *V.B., V.P.*) care permit cuvintelor să se *motiveze reciproc*, drept *cuvinte echisegmentabile* (de ex.: *atteler – dételer, accuser – excuser, audible – audience – auditeur, construire – détruire – instruire* etc.)" [3, p. 111]. De altfel, acest principiu de re-evaluare a motivației etimologice e valabil și pentru atare cuvinte din limba română. În dicționarele limbii franceze, consideră lingvistul, fenomenul motivării reciproce își găsește reflectarea în definițiile lexicografice. Cuvântul *excuse*, de exemplu, în Petit Robert (PR), este motivat prin cuvântul *accuser* (comp.: *excuser* „décharger qqn de ce dont on l'accusait" – PR, 1967, p. 652), iar cuvântul *destruction* – prin cuvântul *construction* (*destruction* „acti-

BDD-A20675 © 2008 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 07:15:44 UTC)

on de faire disparaître (une construction)" – PR, p. 465). *Motivarea (etimologică)* [precizarea ne aparține – *V.P.*] *reciprocă* își află expresia chiar și în prezența cuvântului inițial (primar). De ex.: *loyer* și *location* se motivează reciproc, în pofida existenței verbului simplu *louer* (comp.: *loyer* „prix de la location"; *location* „action de donner ou de prendre à loyer" – PR, p. 1002). Definițiile de acest fel sunt uneori supuse criticii de cei care cred că trebuie explicat ceea ce e compus prin ceea ce e simplu. Or, definițiile acestea sunt făcute de purtătorii limbii și, în mod specific, ele confirmă principiul sistemicității lexicului, al reciprocității legăturilor acestuia, precum și faptul că o unitate sau alta a lexicului este mai exact înțeleasă ca atare, când aceasta este explicată prin intermediul unei unități similare din aceeași paradigmă [3, p. 111-112].

În această ordine de idei, se impune reinterpretarea etimologiei unor cuvinte, cum ar fi verbul *a acapara* cu sensul „a include în mod abuziv; a lua în stăpânire prin abuz", care urmează a fi considerat, prin prisma principiului motivației reciproce, drept un împrumut savant, venit în limba română din franțuzescul *accaparer*, preluat, la rându-i, din italienescul *accaparrare*, în italiană acesta fiind un derivat al substantivului *caparra* „zălog, gaj". Verbul *a accelera*, semnificând „a face să devină mai intens; a face să crească în intensitate", este împrumutat din fr. *accélérer*, de origine latină. Verbul latin *accelerare*, la rândul său, este un derivat al adjectivului *celer*, *-is* „iute; rapid". Precizarea etimologiei în cadrul seriei morfice (în diacronie) contribuie la punerea în valoare a unor trăsături de sens din semantica lexemelor și la delimitarea diferitor accepțiuni ale acestora. Cf., în franceză: *accélérer I.* [lat. *accelerare*, de *celer, -is rapide*] 1. *v. tr. Accélérer quelque chose* (*un véhicule, un moteur, un organe*)[2]: „Faire augmenter la vitesse ou le rythme", 2. *v. intr.* „Donner au véhicule que l'on conduit ou à sa propre marche une vitesse plus grande"; și *accélérer II.* [de *accélérer*] *v. tr. Accélérer quelque chose:* „Rendre plus rapide une action commencée". Structura semantică actuală a lui *accélérer* în franceză se datorează prezenței semului latent „rapid" în adjectivul latinesc *celer*, care explică și totodată delimitează accepțiunile actuale ale verbului în cauză.

Pentru dicționarele explicative uzuale, ca și pentru cele istorice, este indicat, mai ales din considerente cognitive, să fie prezentată atât etimologia cuvântului până la cea mai veche informație cunoscută despre cuvântul respectiv la momentul actual, cât și istoria lui, semantica lui în diacronie, precum și unele relații privind referentul cuvântului. În felul acesta, etimologia și istoria, precum și trimiterea la referent, nu mai reprezintă o simplă informație suplimentară despre originea și evoluția formei și sensului cuvântului, ci, exprimând motivația lui, ele devin realmente niște definiții complementare ale sensurilor cuvântului. Astfel, cuvântul *aborigen* are în limba română o valoare dublă: 1) de adjectiv, cu sensul „din partea locului; de baștină; autohton; băștinaș", așa cum este utilizat în exemplul ce urmează: „Elementul roman n-a putut să triumfe deplin, probabil din cauza unui oarecare grad de cultură al popoarelor aborigene" (Alexandru Macedonski) și 2) de substantiv, cu semnificația „persoană care face parte din populația de bază a unui loc", concludentă în acest sens fiind

BDD-A20675 © 2008 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 07:15:44 UTC)

următoarea expresie: „Iar acest vânător fantast, povestind despre gazda lui de pe Căliman, un aborigen romanizat în a doua generație, evocă și un altfel de trecut impresionant” (Garabet Ibrăileanu). Amintim că acest cuvânt vine în română din francezul *aborigène*, care, la fel, funcționează în regim de omonimie, având valoare adjectivală și substantivală, dar își are originea în latinescul *aborigines* ce provine din locuțiunea adjectivală *ab origine*, cu sensul „de la origini, de la început”. Raportarea la limba latină însă nu elucidează pe deplin sensurile acestei unități de vocabular. Referindu-ne la corespondentul acestui cuvânt în limba franceză, constatăm că, deși avem a face cu două omonime conversionale, nume și adjectiv, dicționarul Larousse Lexis, de exemplu, care se impune prin practica sa de așa-zisă „degrupare” în raport cu astfel de unități de vocabular, aplicată în scopul exprimării autonomiei lexicale, adoptă în cazul cuvântului dat o atitudine total neadecvată (ambele forme ale cuvântului sunt prezentate în cadrul unui singur articol lexicografic), fapt care nu permite explicitarea sensului fiecăruia dintre cele două unități de vocabular.

În limbajul copiilor se folosește frecvent interjecția *abracadabra*, fără să se știe că în Antichitate aceasta era o formulă magică prin care, se credea, s-ar fi putut realiza lucruri supranaturale, iar în Evul Mediu ea era folosită în scopuri tămăduitoare. O reminiscență a acestei semnificații primitive atestăm în exemplele ce urmează: „– Unde suntem? zise Angelo. – În peștera demonului amorului, zise de Lys încet... Sună din acest clopoțel de metal și strigă... Abracadabra... Angelo sună din clopoțel o dată” (Mihai Eminescu). Ulterior, *abracadabra* s-a substantivizat, obținând sensul „lucru neînțeles; situație încurcată”, așa cum este folosit în exemplul de mai jos: „Pe masă, hârtii, versuri, ziare rupte și întregi, broșuri efemere ce se împart gratis, în fine, totul un abracadabra fără înțeles și fără scop” (Mihai Eminescu). Totodată, adjectivul *abracadabrant* „ieșit din comun prin calitățile sale; cu calități neobișnuite; bizar; ciudat” este folosit mai ales în stilul livresc: „Diva, care nu cunoștea moravurile caste ale publicului brăilean, apare pe scenă într-un costum abracadabrant” (Ion L. Caragiale). În fine, este cazul să amintim că acest cuvânt a venit în limba română din franceză, însă este incontestabil că substantivul francez *abracadabra* vine din latinescul *abracadabra***,** iar latina l-a preluat din greacă**,** unde *abrakadabra* avea sensul „formulă magică”. Și ceea ce este mai important, în limba greacă cuvântul respectiv vine din expresia ebraică *abreg ad habra* care exprima ideea „îndreaptă fulgerul spre moarte”.

Cum am putea oare explica apropierea de expresie sonoră între adjectivele românești *absurd* și *surd*? Adjectivul *absurd* are în română două sensuri distincte: 1) care contravine logicii, în dezacord cu logica elementară, lipsit de logică (comp.: „Îl îndeamnă gânduri absurde: să intre într-un restaurant, să se așeze la masă, să mănânce zdravăn și pe urmă să spună că a uitat punga acasă” (Cezar Petrescu); 2) care acționează contra uzanțelor sau rațiunii normale (comp.: „Lângă foc, o babă surdă / Și absurdă / Spune, ca și alte dăți, / Tot povestea cu Ileana Cosânzeana, / Plină de banalități” (George Topârceanu). În același timp, substantivul *absurd*, format prin conversiune de la adjectivul respectiv, desemnează acel „aspect al realității care vine în dezacord cu logica”, așa cum este el

BDD-A20675 © 2008 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 07:15:44 UTC)

folosit în următorul exemplu: „Noțiuni siameze, firescul și absurdul se deosebesc printr-un antagonism vicinal” (Nichita Stănescu), iar substantivul abstract *absurditate* cu sensul de „realitate lipsită de logică; lucru sau faptă absurdă” (comp.: „Dincolo, umoarea lui Archilos e drenată prin două feluri de limbaj, înadins alese de la extreme, spre a mări contrastul și impresia de absurditate…” (George Munteanu) nu lasă nicio îndoială că este un derivat al adjectivului *absurd*. În fine, este momentul să reamintim că acest adjectiv este un împrumut francez, iar *absurde*, la rândul său, a fost moștenit din latinescul *absurdus*, acesta având sensul „discordant” și fiind un derivat al adjectivului *surdus* „surd”. Așadar, etimologia comună a acestor două lexeme motivează legătura aparentă (rămasă doar la nivel formal) a lor.

Relația dintre verbele din română *a se abține* și *a se ține* este una de suprafață și numai o examinare a istoriei acestor cuvinte ar prezenta probele de rigoare în vederea demonstrării acestei legături. Astfel verbul *a se abține* are în limba română sensul „a-și opri pornirile printr-un efort de voință”, dovadă elocventă servind utilizarea acestuia în următorul exemplu: „Era genul de ironie cazonă de la care niciun ofițer superior (era un colonel) nu se putea abține” (Marin Preda). Verbul a ajuns la noi prin filieră franceză, de la verbul *abstenir*, care este moștenit din latinescul *abstinere*, unde avea sensul „a se ține deoparte”. Limba română însă a moștenit verbul *a ține*, care vine de la o formă populară **tenire*, forma corespunzătoare în latina clasică fiind **tenere*. Așadar, când a fost împrumutat verbul *a se abține* din franceză, acesta a fost apropiat de verbul *a se ține*, existent deja în limba noastră. Mai mult, la origine, adică în latină, aceste verbe se află în relații derivaționale evidente.

Cuvântul *apanaj* avea inițial în română sensul „parte a domeniului regal sau feudal acordată fiilor din casele domnitoare sau descendenților din marile familii nobile, drept compensație pentru renunțarea acestora la coroană”, el căpătând ulterior și sensul „drept exclusiv; privilegiu”. Cu aceste sensuri, substantivul este împrumutat din franceză (fr. *apanage)*, care l-a preluat, la rândul ei, din latina medievală *apanagium*, acesta din urmă fiind un derivat al verbului *apanare* „a hrăni cu pâine” format de la substantivul *panis* „pâine”. Întru susținerea celor menționate, prezentăm următoarele exemple: „Moldavia să hotărî de apanaj fanarioților. Un veac se mulse țara de acești arendași!” (Constantin Negruzzi); „Această școală – apanaj deci al unui foarte restrâns număr de tineri – era indispensabilă pentru o carieră politică” (Ovidiu Drimba).

Substantivul *abuz*, deși e considerat încă neologism, este bine cunoscut celor mai mulți vorbitori de română. Acesta este, de asemenea, un împrumut francez și are în română două sensuri distincte: 1) faptă ilegală; catahris; exces; ilegalitate; injustiție; samavolnicie; silnicie (comp.: „La 1787 Nicolae Petre Mavrogheni făcu oarecare îmbunătățire în oștire, hotărând și lefile slujbașilor și precurmând abuzurile ce se introduseseră” (Nicolae Bălcescu); „…În istoria Greciei regimul tiranic a fost esențialmente un element de progres, și singurul regim care la acea dată putea înlătura regimul aristocratic cu toate abuzurile lui” (Ovidiu Drimba) și 2) lipsă de măsură; exces (comp.: „Această infirmitate, ca și cearcănele vinete de pe obraz, se datorește abuzului nemăsurat al gogoșilor de ristic” (Ion L. Caragiale).

BDD-A20675 © 2008 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 07:15:44 UTC)

Cuvântul francez *abus* vine din latinescul *abusus* „folosire rea", derivat din *usus* „utilizare; folosire". Prin urmare, derivatele acestuia urmează să le interpretăm prin prisma sensurilor latinești. Astfel, verbul *a abuza* cu sensurile: 1) „a face abuz; a profita de poziția în societate, pentru a obține un privilegiu" (comp.: „Mă știi că sunt om cheltuitor și abuzezi de această slăbiciune a mea, dându-mi azi un pol și mâine altul, ca să mă ții legat și să mă ai rob la ocna aceasta unde se pisează sare amară" (Ioan Slavici) și 2) „a depăși măsură; a se folosi fără măsură" (comp.: „Dar să abuzeze de sentimentele femeii iubite pentru a dobândi avantaje, i se părea atât de rușinos că se făcu deodată palid până-n vârful urechilor" (Liviu Rebreanu) păstrează în toată plinătatea sensul originar din latină, adică „a folosi rău".

Tot în acest context, amintim de existența unităților lexicale *abuzat* (înv.) cu sensul „de care se face abuz; cu valoare stilistică estompată prin abuz de utilizare" (comp.: „În această privință nouă ne pare că în poeziile române de astăzi sunt mai ales trei imagini așa de uzate și abuzate, încât poeții cei tineri ar face bine să se ferească de ele: acestea sunt florile, stelele și filomelele" (Titu Maiorescu) și *abuziv* cu semnificațiile: 1) „realizat prin abuz de putere; arbitrar; ilegal" (comp.: „Iată însă că acum, drapându-și într-altfel abuzivul gest, Maiorescu începea prin a flutura argumentul bunei stări" (George Munteanu); „...Trăiesc într-o societate cu legi abuzive" (Eugen Simion) și 2) „care abuzează de competențele sale" (comp.: „Există indivizi violenți foarte calmi, fără intenții rele, dar ei devin abuzivi pentru că trăiesc într-o societate cu legi abuzive" (Eugen Simion). De altfel, *abuziv* mai are și funcție adverbială cu sensul „prin abuz" ca în „...O anumită persoană (un arhonte, un șef militar, un aristocrat dizident – în orice caz un om ambițios și energic) punea mâna pe putere, abuziv, prin forță; după care rămânea conducătorul statului uneori pe viață" (Ovidiu Drimba). Așadar, toate sensurile cuvântului *abuz*, precum și ale derivatelor substantivului sunt, direct sau indirect, motivate de sensul originar din latină „folosire rea".

De altfel, etimologia este de un real folos pentru identificarea semnificațiilor nu numai în cazul cuvintelor împrumutate sau preluate prin filieră străină, ci și în cazul celor moștenite direct din latină. Așa, de exemplu, puțini vorbitori de limba română ar putea stabili vreo relație între substantivul *arbore* și verbul *a aburca*, acesta din urmă având în română mai multe sensuri, dar cel mai frecvent fiind „a pune mai sus, depunând un efort fizic; a ridica", așa cum este el folosit în următoarele exemple: „Oșlobanu ia atunci lemnele din carul omului... apoi săltându-le și aburcându-le cam anevoie, le umflă în spate" (Ion Creangă); „Străinul se prăvăli spre cal și slugile lui pedestre îl aburcară în șa" (Mihail Sadoveanu). Specialiștii în etimologie susțin în unanimitate că acest verb ar putea avea la origine un corespondent latinesc neatestat în izvoarele scrise, **arboricare*, semnificând „a (se) urca pe un arbore".

Atât în română, cât și în franceză se impune, în deosebit de multe cazuri, o evaluare a etimologiei și a istoriei cuvântului de pe pozițiile pragmaticii. E vorba de așa-zisa *motivație extra-lingvistică* sau *referențial-pragmatică*, care funcționează atunci când motivația etimologică se arată insuficientă și ineficientă în dezambiguizarea semantică a unor cuvinte.

BDD-A20675 © 2008 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 07:15:44 UTC)

De exemplu, pentru precizarea în franceză a unor sensuri ale cuvântului polisemantic *collaborateur* (cf.: 1. „Je ne permets à personne de mettre en doute l'honnêteté et l'impartialité de mes collaborateurs". 2. „J'ai vu les pacifistes devenir bellicistes, les anti-Allemands devenir collaborateurs, les sages devenir fous et les fous se rasseoir", G. Duhamel), simpla raportare a acestui cuvânt la verbul de bază *collaborer* este insuficientă; pe lângă etimologia propriu-zisă, e necesară identificarea circumstanțelor în care au apărut sensurile derivate (adică raportarea la referent). Astfel sensul substantivului în cauză, reflectat în cel de-al doilea exemplu citat mai sus și care se caracterizează printr-un grad mai mare de concretețe, comparativ cu celelalte sensuri ale sale, a apărut și s-a specializat în Franța, pentru exprimarea unui tip specific de simpatizant politic și a faptului de a simpatiza cu nemții, în timpul celui de al doilea război mondial (1940-1944). Pentru conformitate, a se vedea seria morfică a cuvântului *collaborateur n. m.* ← *collaborer v. tr.* 2. *pejor.* „Agir en partisan d'une politique de collaboration (sens 2) → *collaboration n. f.* 2. (1940) „Aide apportée à un ennemi occupant le territoire national". Sensul „Agir en partisan d'une politique de collaboration" se atestă și în următorul exemplu: „[...] Mon «*Drieu et Brasillach*» lui plaît beaucoup. J'ai tenté de répondre à la question suivante: pour quels motifs Drieu et Brasillach avaient-ils collaboré? La première partie de cette étude s'intitule: «Pierre Drieu la Rochelle ou le couple éternel du S. S. et de la juive» [...]" (P. Modiano). Cert e că motivația etimologică este, în cazul dat, inoperantă pentru stabilirea sensului evidențiat al cuvântului și doar raportarea la un referent concret și la circumstanțe social-istorice (antrenarea motivației referențial-pragmatice) permite precizarea sensului actual și deci dezambiguizarea semantică a cuvântului.

În planul sincronic al cercetărilor faptelor de limbă, apare problema re-evaluării etimologiei (și, respectiv, a motivației semnului lexical) și în cazul așa-zisei derivări prin suprimare (a derivării regresive). Ar fi rezonabil ca derivatele regresive ale unor cuvinte să fie considerate fundamentale pentru motivația etimologică a altor cuvinte din seria morfică la care ele aparțin. De exemplu, substantivul din limba franceză *bouffe n. f. pop.* cu sensul „nourriture" ar putea servi ca bază pentru verbul din care derivă *bouffer II v. tr. pop.*, având sensul „manger (en général, avec avidité)". Raportarea la *bouffe* permite astfel delimitarea netă a acestui verb de omonimul său *bouffer I. v. intr.* care, din punctul de vedere al motivației etimologice, trebuie considerat ca fiind de origine onomatopeică și având sensul „augmenter de volume en se distendant". Or, doar evaluarea etimologiei prin prisma seriei morfice, cu raportarea la derivatul regresiv ca punct de plecare în stabilirea motivației etimologice, permite dezambiguizarea semantică, în cadrul sistemului funcțional al limbii franceze, a acestor două omonime și prezentarea lor ca atare în dicționarul limbii.

Siglele, ca semne lexicale al căror semnificant se constituie din numele literelor, comportă o *motivație metalingvistică,* care este prea puțin pertinentă pentru decodarea sensului acestor cuvinte. Astfel, pentru *S.M.I.G. n.m.*, *C.A.P.E.S. n.m., R.M.I. n.m., C.A.P.E.T. n.m.* și alte cuvinte alcătuite după acest model, simpla

BDD-A20675 © 2008 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 07:15:44 UTC)

etimologie, reconstituită prin inițialele formanților, este insuficientă pentru identificarea sensului pe care îl comportă; se impune antrenarea motivației extralingvistice, pragmatice, unica pertinentă, în cazul lor, și în stare să pună în evidență sensul. Doar prin raportarea la referent putem deduce că *S.M.I.G. n.m.* semnifică „Salaire minimal garanti", *R.M.I. n.m.* are sensul de „Rémunération minimale garantie", *C.A.P.E.S. n.m.* „Certificat d'aptitudes pédagogiques à l'enseignement secondaire", *C.A.P.E.T. n.m.* „Certificat d'aptitudes pédagogiques à l'enseignement technique", etc. Drept argument pentru considerarea acestor formațiuni ca semne lexicale servește, pe lângă atestarea lor ca unități de registru al dicționarului general de limbă (pentru conformitate, a se vedea, de exemplu, Larousse Lexis, p. 266) și faptul că, deja, unele dintre ele sunt unități constituente ale seriei morfice. Cf.: *Capésien, -enne n. Fam.* „Etudiant qui prépare le C.A.P.E.S.", care este inclus ca derivat în articolul lexicografic al lui *C.A.P.E.S. n.m.*; *Smigard, -e n.* „Ouvrier payé au salaire minimum interprofessionnel garanti", inserat, conform tehnicii lexicografice adoptate pentru prezentarea unor derivate, în cadrul articolului de dicționar consacrat cuvântului *S.M.I.G. n.m.*

NOTE

[1] Articolul de față vizează o serie de fenomene lexicale comune pentru limbile română și franceză.

[2] Reformularea definiției acestui sens al verbului ne aparține, întrucât definiția propusă în dicționar nu reflectă caracterul tranzitiv al verbului. Cf.: *accélérer v. tr* „Augmenter la vitesse d'un véhicule, d'un moteur ou le rythme d' un organe" (Larousse Lexis, p. 12).

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. Th. Hristea, *Probleme de etimologie*, București, Editura Științifică, 1968.

2. E. Coșeriu, *Introducere în lingvistică*, Cluj, Editura Echinocțiu, 1995.

3. Gr. Cincilei, *Morfologia lexicală: obiectul și sarcinile ei* // Traducere din rusă de I. Dumbrăveanu, în L.I. Ilia, *Slovo i predlojenie – bazisnye edinitsy iazyca*, Chișinău, 2007, p. 106-115.

4. E. Coșeriu, *Sincronia, diacronia e historia*, Montevideo, 1958.

5. E. Coșeriu, *El hombre y su lenguage*, în *El hombre y su lenguage*, Madrid, Editorial Gredos, 1977, p. 13-33.

6. L. Lazăr, *Limbaj și semnificație: distincția **semantic** vs. **real** în lingvistica integrală (II)*, în Limba Română, Chișinău, nr. 7-9 (145-147), 2007, p. 172-178.

7. N. Raevschi, *Contactele romanicilor răsăriteni cu slavii. Pe bază de date lingvistice*, Chișinău, Știința, 1988.

8. M. Avram, *Introducere în studiul sufixelor*, în *Formarea cuvintelor în limba română*. Volumul al III-lea. *Sufixele*, București, Editura Academiei, 1989.

DICȚIONARE

1. Larousse Lexic – Dictionnaire de la langue française. Lexis, Librairie Larousse, Paris, 1979.

2. Petit Robert – Le Petit Robert. Dictionnaire alphabétique et analogique, Librairie Les Dictionnaires Robert, Paris, 1967, 1987.

BDD-A20675 © 2008 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-31 07:15:44 UTC)